

KOMENTARZ

Szybko zażegnany wzrost napięcia w stosunkach Serbii i Kosowa

Tomasz Żornaczuk

Próba wprowadzenia przez rząd w Prisztinie zmian dotyczących dokumentów i tablic rejestracyjnych pojazdów Serbów z północy Kosowa oraz ich sprzeciw wobec tych zamiarów doprowadziły 31 lipca do wzrostu napięć. Zażegnano je kolejnego dnia dzięki działaniom UE i USA. Incydent miał mniejszą skalę niż zeszłoroczne napięcia na tym tle. Podobne zdarzenia mogą mieć miejsce w przyszłości do czasu normalizacji tych kwestii, ale perspektywa rozwiązania sporu pozostaje niepewna.

Czego dotyczył incydent?

Wzrost napięcia w relacjach serbsko-kosowskich polegał na zablokowaniu, m.in. przez samochody ciężarowe, dróg na północy Kosowa prowadzących do punktów Jarinje i Brnjak. Z perspektywy rządu w Prisztinie są one przejściami granicznymi między Serbią a Kosowem, zaś z punktu widzenia władz w Belgradzie – punktami kontrolnymi na linii administracyjnej oddzielającej resztę Serbii od jej regionu autonomicznego Kosowa i Metochii. Oba punkty znajdują się na terytorium gmin zamieszkałych głównie przez Serbów. Trzeci przejazd do Serbii – w Merdare – leży poza nimi i nie został zablokowany. Incydentowi towarzyszyły wystrzały z broni palnej. Spowodował on wysłanie w te punkty kosowskiej policji, a także postawienie w gotowość sił międzynarodowej misji KFOR, służącej w Kosowie w ramach NATO.

Jakie było źródło napięcia?

Przyczyną incydentu była zapowiedź rządu w Prisztinie, że do przekraczania granic Kosowa przez jego mieszkańców posiadających dokumenty wydane w Serbii oraz przez pojazdy z serbskimi tablicami rejestracyjnymi, wydanymi dla gmin w Kosowie, będzie potrzebna dodatkowa

dokumentacja kosowska, wydawana na granicy. Regulacja ta dotyczyłaby zatem głównie Serbów z czterech gmin na północy Kosowa (spośród dziesięciu na jego terytorium z większością bądź znaczącym odsetkiem ludności serbskiej), którzy powszechnie używają dokumentów i tablic rejestracyjnych wydanych przez Serbię. Sprzeciwiają się oni tymczasowej administracji w Prisztinie – jak postrzegają władze Kosowa – i są niechętni funkcjonowaniu kosowskich instytucji i przepisów w swoich gminach. W takim podejściu ludność serbską wspiera rząd w Belgradzie.

W jaki sposób zażegnano napięcie?

Deeskalacja napięcia między rządem kosowskim a Serbami z północy Kosowa i rządem w Belgradzie nastąpiła dzięki szybkim działaniom wysokiego przedstawiciela UE ds. zagranicznych i polityki bezpieczeństwa oraz ambasady USA w Prisztinie. Rząd Albina Kurtiego odłożył o miesiąc decyzję dotyczącą tablic rejestracyjnych i dokumentów pod warunkiem usunięcia blokad z dróg dojazdowych do granicy z Serbią, co już nastąpiło. Kurti przywiązuje mniejszą wagę do dialogu z Serbią niż jego poprzednicy, gdyż jego lewicowo-nacjonalistyczny [Ruch Samostanowienie \(Vetëvendosje\) wygrał wybory parlamentarne w 2021 r.](#), postulując m.in. samodzielne decyzje w kwestiach

KOMENTARZ PISM

dotyczących suwerenności państwa. Niezależnie od składu rząd w Prisztinie uwzględnia jednak optykę USA, które odegrały kluczową rolę w uzyskaniu niepodległości przez Kosowo w 2008 r.

W jaki sposób incydent wpisuje się w stosunki Serbii z Kosowem?

Kwestia tablic rejestracyjnych używanych przez kosowskich Serbów jest jednym z najnowszych punktów spornych w relacjach między oboma państwami. [Poprzednia odsłona tego sporu we wrześniu 2021 r.](#), po ogłoszeniu zamiaru przeprowadzenia zmian, trwała niemal dwa tygodnie i eskalowała, m.in. wysłano specjalną jednostkę policji Kosowa do północnej części kraju z jednej strony, z drugiej zaś – serbskie wojsko na granicę. Takie kwestie sporne – podobnie jak m.in. odkładanie utworzenia Stowarzyszenia/Wspólnoty Gmin Serbskich na podstawie porozumienia brukselskiego z 2013 r. – wpisują się w stały kryzys w relacjach między oboma państwami, trwający od jednostronnego odłączenia się Kosowa od Serbii i uznania jego niepodległości przez większość państw zachodnich.

Jaka jest rola UE w normalizacji stosunków między Kosowem i Serbią?

Unia patronuje prowadzonemu od 2011 r. dialogowi między oboma państwami. Rozmowy, które mają służyć wypracowaniu rozwiązań technicznych ułatwiających życie mieszkańcom, są w praktyce formą procesu pokojowego, a ich przedmiotem jest często [północ Kosowa](#). W przeszłości [pozytywne rezultaty rozmów z Kosowem przekładały się na postępy Serbii w integracji europejskiej](#). Dziś o sukcesy w tym dialogu trudno, gdyż tempo integracji Serbii warunkują jej problemy z demokracją i praworządnością, w tym z korupcją i wolnością prasy (w obu tych kwestiach wypada słabiej niż Kosowo). Z kolei zachęcaniu Kosowa perspektywą zbliżania z UE do angażowania się w dialog nie sprzyja choćby fakt, że Unia – wbrew zaleceniu Komisji Europejskiej z 2018 r. – nie zniosła reżimu wizowego obowiązującego jego obywateli. Pozytywna decyzja państw członkowskich w tej sprawie powinna być jednym z elementów nowego otwarcia w polityce rozszerzenia UE i wzmocnienia wiarygodności Unii na Bałkanach.